

5. april 2006

Aftale mellem Venstre, Konservative, Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre om revision af aftalen om EU-udvidelsen og det danske arbejdsmarked

1. Baggrund

Den 2. december 2003 indgik Venstre, Konservative, Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Kristendemokraterne en politisk aftale med henblik på at åbne det danske arbejdsmarked i forbindelse med EU-udvidelsen den 1. maj 2004. Aftalen indebar:

- Adgang for vandrende arbejdstagere fra de 8 nye østeuropæiske EU-lande (EU-8) til at søge arbejde i Danmark på lige vilkår med arbejdstagere fra andre EU-lande.
- Etablering af en national overgangsordning med krav om opholds- og arbejdstilladelse. Opholds- og arbejdstilladelse forudsætter tilbud om ansættelse i et fuldtidsarbejde på overenskomstmæssige eller på anden måde sædvanlige løn- og ansættelsesvilkår.
- Justering af udvalgte sociale ydelser med henblik på at forebygge utilsigtet brug heraf.
- Overvågning af arbejdsmarkedet med henblik på løbende at kunne følge tilgangen af arbejdskraft og identificere evt. balanceproblemer som følge af EU-udvidelsen.
- Forstærket indsats mod omgåelse og illegalt arbejde.

Af aftalen af 2. december 2003 fremgår det, at ”inden udgangen af det andet år efter udvidelsen vurderer aftalepartierne i lyset af udviklingen på arbejdsmarkedet og den faktiske indvandring fra de nye EU-lande behovet for at videreføre og eventuelt justere ovenstående regelsæt”.

Danmark skal inden 1. maj 2006 meddele Kommissionen, om Danmark fortsat vil gøre brug af en overgangsordning.

Tiltrædelsestraktaten med EU-8 giver mulighed for at opretholde overgangsordningen frem til 1. maj 2009. Hvis der forekommer eller er risiko for alvorlige forstyrrelser på arbejdsmarkedet, vil den nationale overgangsordning kunne forlænges i yderligere to år frem til 1. maj 2011.

2. Udviklingen på arbejdsmarkedet i lyset af EU-udvidelsen

Gennemførte analyser viser, at der ikke er opstået ubalancer på arbejdsmarkedet eller utilsigtet brug af de sociale sikringssystemer som følge af EU-udvidelsen.¹ Tværtimod har østeuropæisk arbejdskraft inden for udvalgte sektorer medvirket til at afhjælpe arbejdskraftmangel og dermed positivt

¹ Nordisk Ministerråd (august 2005): ”Arbejds- og tjenestemobilitet etter EU-utvidelsen”; Arbejdsmarkedsstyrelsen (november 2005): ”Analyse af EU-udvidelsens betydning for det danske arbejdsmarked”; EU-Kommissionen (februar 2006): ”Report on the Functioning of the Transitional Arrangements set out in 2004 Accession Treaty (period 1 May 2004-30 April 2006)”.

bidraget til den økonomiske udvikling i Danmark. Siden 1. maj 2004 er der i alt meddelt godt 8.000 opholds- og arbejdstilladelser til statsborgere fra EU-8.

Overgangsordningen vurderes generelt at have været et vigtigt politisk signal om, at arbejde i Danmark bør finde sted på overenskomstmæssige eller på anden måde sædvanlige vilkår. Overgangsordningen har i den forbindelse spillet en positiv rolle for fastholdelse af en bred politisk og folkelig opbakning til EU-udvidelsen.

3. Mål

I beslutningsgrundlaget for aftalepartierne drøftelse af behovet for justeringer i de nuværende overgangsregler er indgået a) høringssvar fra hovedorganisationerne på arbejdsmarkedet, b) Arbejdsmarkedsstyrelsens rapport om EU-udvidelsens betydning for det danske arbejdsmarked, c) Rapport fra nordisk embedsmandsgruppe om de nordiske arbejdsmarkeder i lyset af EU-udvidelsen, d) Kommissionens rapport om nationale overgangsordninger samt e) overvejelser i andre EU-lande om forlængelse/justering af nationale overgangsordninger. Der henvises til vedlagte bilag "Den nationale overgangsordning efter 1. maj 2006 - beslutningsgrundlaget".

På baggrund af de foreliggende analyser, indkomne høringssvar og gennemførte diskussioner er aftalepartierne enige om, at følgende hensyn skal indgå i beslutningen om en mulig forlængelse af overgangsordningen efter 1. maj 2006:

- Det skal være enkelt og hurtigt at rekruttere arbejdskraft fra andre EU-lande til ledige jobs på det danske arbejdsmarked.
- Det er en central politisk målsætning, at arbejde i Danmark foregår på overenskomstmæssige eller på anden måde sædvanlige løn- og ansættelsesvilkår.
- Illegalt arbejde og omgåelse af gældende regelsæt undergraver tilliden til den frie bevægelighed. Det nuværende brede samarbejde om forebyggelse af omgåelsesmuligheder skal derfor fastholdes.
- Et godt og tillidsfuldt samarbejde med andre EU-lande – herunder de østeuropæiske EU-lande – er vigtigt af hensyn til det generelle samarbejde i EU og mulighederne for at rekruttere efterspurgt udenlandsk arbejdskraft.
- Der vil også fremover være behov for en tæt overvågning af udviklingen på det danske arbejdsmarked i lyset af EU-udvidelsen.
- Det danske arbejdsmarked skal forberedes til at kunne håndtere en fremtidig situation uden nationale overgangsordninger og med en forventet øget mobilitet for såvel arbejdstagere som tjenesteydere fra andre EU-lande.

4. Aftalte foranstaltninger (rammer)

Aftalepartierne er enige om, at ovenstående målsætninger skal imødekommes gennem følgende initiativer:

- Det meddeles Kommissionen, at Danmark efter 1. maj 2006 fortsat anvender en national overgangsordning med det formål at sikre, at ansættelse af EU-8 arbejdstagere sker på overenskomstmæssige eller på anden måde sædvanlige vilkår.
- Samtidig sker der en justering af overgangsordningen med henblik på at sikre enklere og hurtigere procedurer for ansættelse af østeuropæisk arbejdskraft. Aftalepartierne er enige om løbende at vurdere mulighederne for en gradvis udfasning af overgangsordningen frem til 1. maj 2009. Vurderingen vil blive gennemført i samarbejde med arbejdsmarkedets parter.
- Endelig iværksættes en række tiltag, der samlet kan forbedre mulighederne for at a) rekruttere udenlandsk arbejdskraft, b) forebygge illegalt arbejde samt c) håndtere udfordringer for det danske arbejdsmarked i relation til fri bevægelighed af arbejdstagere og tjenesteydelser.

5. Justering af den nationale overgangsordning

Det overordnede krav om, at arbejdstagere fra EU-8 skal ansættes på overenskomstmæssige eller på anden måde sædvanlige ansættelsesvilkår fastholdes. Samtidig gennemføres en række ændringer af den nationale overgangsordning med henblik på at smidiggøre gældende ansøgningsprocedurer og nedbringe sagsbehandlingstiden til et minimum.

5.1. Forhåndsgodkendelse af overenskomstdækkede virksomheder

Danske virksomheder, der er omfattet af en overenskomst, hvor aftaleparten på lønmodtagerside mindst er en lokal fagforening, som er medlem af en landsdækkende lønmodtagerorganisation, vil fremover kunne forhåndsgodkendes til at ansætte statsborgere fra EU-8. Det vil endvidere være et krav, at den pågældende virksomhed er indeholdelsespligtig i henhold til kildeskatteloven og ikke er omfattet af en lovlig arbejdskonflikt.

En virksomhed, der er omfattet af en overenskomst, kan også få forhåndsgodkendelse til ansættelse af personer på individuelle kontrakter (forskere, undervisere, funktionærer i ledende stillinger og specialister). Det skal ved forhåndsgodkendelser inden for ovenstående ansættelsesområde dokumenteres, at der er tale om arbejdsfunktioner, der falder inden for de omhandlede stillingskategorier.

Forhåndsgodkendelsen skal gælde nærmere beskrevne arbejdsfunktioner på virksomheden. Forhåndsgodkendelsen giver ikke adgang til at ansætte EU-8 statsborgere i andre arbejdsfunktioner end de, der er blevet forhåndsgodkendt på den pågældende virksomhed.

Forhåndsgodkendelsen vil give virksomheden ret til at ansætte statsborgere fra EU-8, uden at der forinden skal ansøges om opholds- og arbejdstilladelse for den enkelte arbejdstager.

Udlændingesservice vil behandle ansøgninger om forhåndsgodkendelse af virksomheder.

Den enkelte forhåndsgodkendelse vil blive udformet, så det klart fremgår hvilke betingelser, der knytter sig til forhåndsgodkendelsen herunder, at der ikke må ansættes arbejdskraft fra EU-8 under en lovlig arbejdskonflikt.

Arbejdsgiveren vil kunne ifalde strafansvar, hvis en arbejdstager påbegynder et givet arbejde, uden at betingelserne er opfyldt. Også arbejdstagere vil kunne straffes for ulovligt arbejde. I tilfælde af omgåelse af reglerne vil en forhåndsgodkendelse af virksomheden kunne tilbagekaldes.

Ved ansættelse af EU-8 statsborgere på forhåndsgodkendte virksomheder skal der ske en anmeldelse af det konkrete ansættelsesforhold hos Udlændingesservice gennem en skriftlig erklæring underskrevet af arbejdsgiveren og den udenlandske arbejdstager. Arbejdet kan påbegyndes, så snart en anmeldelse af ansættelsesforholdet foreligger i Udlændingesservice.

Udlændingesservice vil sende en kvittering for anmeldelsen af ansættelsesforholdet til pågældende arbejdsgiver og arbejdstager samt udarbejde en opholds- og arbejdstilladelse til afhentning hos politi, statsamt eller i Udlændingesservice.

Det regionale arbejdsmarkedsråd vil som hidtil modtage oplysninger om alle opholds- og arbejdstilladelser meddelt til statsborgere fra EU-8.

De enkelte anmeldelser vil danne grundlag for efterfølgende kontrol i form af stikprøver samt opfølgning på henvendelser om konkrete arbejdsgivere/ansættelsesforhold.

Ved ansættelse af EU-8 statsborgere på virksomheder uden en forhåndsgodkendelse vil der fortsat skulle ansøges om individuelle arbejds- og opholdstilladelser efter de hidtidige regler.

5.2. Forhåndsgodkendelse af ikke overenskomstdækkede virksomheder

Aftalepartierne er enige om at analysere mulighederne for forhåndsgodkendelse af ikke overenskomstdækkede virksomheder. Der vil i den forbindelse blive lagt vægt på at beskrive mulige screenings- og kontrolprocedurer, der kan sikre, at ansættelse af arbejdstagere fra EU-8 på ikke overenskomstdækkede virksomheder sker på vilkår, der svarer til de, der normalt er gældende for de pågældende arbejdsfunktioner på det danske arbejdsmarked.

Aftalepartierne vil i løbet af efteråret 2006 tage stilling til, om et sådant system kan tages i anvendelse ved årsskiftet 2006/2007.

5.3. Mulighed for deltidsansættelse

Der gives fremover mulighed for ansættelse af arbejdstagere fra EU-8 i deltidsarbejde. Det er dog et krav, at beskæftigelsen er af mindst 30 timers varighed om ugen. Derved sikres det, at indtægten har en sådan størrelse, at arbejdstageren har et tilstrækkeligt forsørgelsesgrundlag.

5.4. Udvidet ret for studerende til at arbejde

Statsborgere fra EU-8, der opholder sig her i landet som studerende på SU-berettigede erhvervskompetencegivende uddannelser, vil fremover kunne tage arbejde uden krav om særskilt arbejdstilladelse. De vil herefter være sidestillet med studerende fra andre EU-lande. En liberalisering på dette område kan bidrage til bestræbelserne på at tiltrække og fastholde højtuddannet arbejdskraft.

Det bemærkes, at retten til at arbejde under alle omstændigheder forudsætter, at den pågældende er indskrevet på en SU-berettiget erhvervskompetencegivende uddannelse. Der vil være løbende kontrol af, om udenlandske statsborgere indskrevet ved erhvervskompetencegivende uddannelsesinstitutioner reelt er studerende.

5.5. Ret til fortsat at arbejde, mens en ansøgning om forlængelse er under behandling

Ved forlængelse af en given arbejdstilladelse kan den pågældende arbejdstager - i overensstemmelse med gældende praksis - fortsætte sit arbejdsforhold, mens behandling af ansøgning om forlængelse pågår i Udlændingesservice. Det følger af de gældende regler, at ansøgning om forlængelse skal indgives senest en måned før opholdstilladelsens udløb. Dette vil gælde uanset, om den pågældende person er ansat på en forhåndsgodkendt virksomhed eller har erhvervet en opholds- og arbejdstilladelse efter individuel ansøgning.

5.6. Mulighed for tilladelse til pendlere

Der gives mulighed for at meddele arbejdstilladelse til statsborgere fra EU-8, der er bosat i udlandet, men udfører arbejde for en dansk arbejdsgiver. En sådan ordning gælder i dag for statsborgere fra de gamle EU-lande (de såkaldte pendlertilladelser). Arbejdstilladelse til statsborgere fra EU-8 meddeles på de vilkår, der er fastsat i overgangsordningen med krav om overenskomstmæssig eller på anden måde sædvanlig løn. Ændringen vil bl.a. indebære, at der gives mulighed for at meddele arbejdstilladelse til statsborgere fra EU-8, der har fået tilbudt beskæftigelse som chauffører i dansk indregistrerede lastbiler, der transporterer gods til, fra og igennem Danmark

5.7. Måltal for sagsbehandlingstider

Der udarbejdes mål for sagsbehandlingstiden ved behandling af sager om EU-8 arbejdskraft. Målene skal være offentlige og bl.a. indgå i vejledningen til virksomhederne om hvilken sagsbehandlingstid, de kan forvente.

Aftalepartierne er enige om at arbejde for en løbende reduktion af sagsbehandlingstiden herunder ved ansættelse på ikke overenskomstdækkede virksomheder.

6. Etablering af en overgangsordning for Bulgarien og Rumænien

Der etableres en national overgangsordning for arbejdstagere fra Bulgarien og Rumænien i forbindelse med, at disse lande forventes optaget i EU pr. 1. januar 2007. Overgangsordningen for Bulgarien og Rumænien vil som ud-

gangspunkt blive udformet på samme måde som overgangsordningen for EU-8. Aftalepartierne vil følge tilgangen af arbejdstagere fra Bulgarien og Rumænien med henblik på i den første 2 årsperiode (1. januar 2007 – 1. januar 2009) at vurdere, om der skulle opstå behov for særlige overgangsregler for statsborgere fra disse to lande.

7. Gradvis udfasning af overgangsordningen

Aftalepartierne vil i den kommende treårsperiode (1. maj 2006 – 1. maj 2009) løbende vurdere behovet og mulighederne for yderligere at smidiggøre overgangsordningen i lyset af de indhentede erfaringer og udviklingen på arbejdsmarkedet. Aftalepartierne er således enige om ved halvårige møder at vurdere, om der er mulighed for at ophæve kravet om opholdstilladelse eksempelvis inden for brancher med særlige flaskehalsproblemer. Arbejdsmarkedets parter vil blive inddraget i denne vurdering.

8. Styrket samarbejde om rekruttering af udenlandsk arbejdskraft

Arbejdsmarkedsmyndighederne vil styrke det igangværende samarbejde med arbejdsmarkedets parter med henblik på at rekruttere arbejdskraft fra andre EU-lande til arbejdsopgaver, der ikke kan løses af ledig dansk arbejdskraft. Der tænkes her både på faglært arbejdskraft, sæsonarbejdere samt højtuddannede eksperter og specialister. Indsatsen gennemføres som led i den generelle flaskehalsindsats. Det styrkede samarbejde sker bl.a. via det såkaldte EURES-samarbejde med såvel EU-8 som de øvrige EU/EØS-lande.

Det forudsættes, at det forud for myndighedernes medvirken til en aktiv rekruttering af arbejdskraft fra andre EU-lande undersøges, om der findes – eller tilstrækkelig hurtigt kan tilvejebringes – ledig dansk arbejdskraft, som kan udføre arbejdet. Endvidere forudsættes det, at ansættelse af udenlandsk arbejdskraft sker på overenskomstmæssige eller på anden måde sædvanlige løn- og ansættelsesvilkår.

Arbejdsmarkedsstyrelsen vil udarbejde en oversigt over konkrete initiativer, der kan lette rekruttering af udenlandsk arbejdskraft. Denne oversigt vil blive drøftet på et kommende møde mellem aftalepartierne.

9. Forebyggelse af omgåelse og illegalt arbejde

Den nedsatte omgåelsesfølgegruppe med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og relevante myndigheder fortsætter arbejdet med at analysere mulighederne for at forebygge omgåelse og illegalt arbejde. Omgåelsesfølgegruppen vil løbende rapportere til aftalepartierne.

De regionale arbejdsmarkedsråd modtager fortsat information om alle meddelte tilladelser i den pågældende region med henblik på løbende at kunne følge udviklingen og vurdere mulige omgåelsessager.

Justitsministeriet er i færd med at evaluere politiets indsats mod illegalt arbejde herunder arbejdet i de regionale netværk. Evalueringen drøftes med henblik på at styrke samarbejdet mellem arbejdsmarkedets parter og relevan-

te myndigheder om forebyggelse af omgåelse og illegalt arbejde bl.a. i relation til brug af østeuropæisk arbejdskraft. En særlig evaluering af chaufførområdet, herunder mulighederne for en skærpet og systematisk kontrol, vil indgå heri.

Der følges op på de allerede afholdte kurser for politi og anklagemyndighed om omgåelse og illegalt arbejde.

Gennem en ændring af skattekontrolloven sikres registrering af udstationerede arbejdstagere hos udenlandske underleverandører inden for bygge- og anlægsområdet.

Gennem E 101-registret forbedres overblikket over udstationerede i Danmark.

Der gennemføres en nærmere beskrivelse af gældende regler vedrørende brug af entrepriseaftaler på det danske arbejdsmarked.

Gennem et tættere myndighedssamarbejde tilstræbes en reduktion i sagsbehandlingstiden ved vurdering af opholdsgrundlaget i konkrete sager om udstationerede og enkeltmandsvirksomheder fra de nye EU-lande.

Arbejdstilsynet vil sikre en hurtig reaktion på overtrædelser af arbejdsmiljølovgivningen begået af udenlandske virksomheder med henblik på at sikre, at en relevant reaktion og/eller sanktion kan effektueres, mens virksomheden stadig opererer i Danmark.

Arbejdstilsynet vil fortsætte det igangsatte informationsarbejde overfor udenlandske virksomheder i form af målrettede pjecer om særlige arbejdsmiljøproblemer og påbudsblanketter på relevante sprog.

Endvidere vil Arbejdstilsynets kommende screeningsbesøg af virksomheder inden for bygge- og anlægsområdet også omfatte udenlandske virksomheder, der opererer i Danmark.

En særlig indsats over for bygge- og anlægsområdet vil blive drøftet i forligskredsen.

10. Overvågning af arbejdsmarkedet

Aftalepartierne er enige om fortsat at følge udviklingen på arbejdsmarkedet i lyset af EU-udvidelsen meget nøje. Arbejdsmarkedsstyrelsen vil løbende analysere udviklingen på arbejdsmarkedet i lyset af den faktiske tilgang af arbejdskraft fra de nye EU-lande. Beskæftigelsesrådet vil mindst en gang om året blive anmodet om at vurdere udviklingen på arbejdsmarkedet i lyset af EU-udvidelsen.

11. Udfordringerne til det danske arbejdsmarked i lyset af EU-udvidelsen og den frie bevægelighed

Der afsættes midler til en generel analyse af udfordringerne til det danske arbejdsmarked i forbindelse med, at overgangsordningen for EU-8 forventes

at ophøre senest pr. 1. maj 2009. Tilrettelæggelsen af analysen vil blive drøftet på kommende møder blandt aftalepartierne.

12. Fremtidigt samarbejde mellem aftalepartierne

Beskæftigelsesministeren udarbejder statuspapirer til brug for mindst 2 årlige statusmøder i forligskredsen.

Ethvert forligsparti kan tage initiativ til en drøftelse i forligskredsen af behovet for nye tiltag herunder justeringer i den indgåede aftale.